

องค์ความรู้เกษตรกรผู้ผลิตข้าวอินทรีย์

ชื่อเกษตรกร นายสกันธ์ รัตนเศียร อายุ 47 ปี
ที่อยู่ 78 หมู่ที่ 1 ตำบลซำราก อำเภอเมือง จังหวัดตราด
ทำมานานาน 9 ปี

ปรับเปลี่ยนมาเป็นการทำนาอินทรีย์ตั้งแต่ปี 2545 จนถึงปัจจุบันเป็นเวลา 6 ปี

พื้นที่นาทั้งสิ้น 8 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 45 – 50 ถังต่อไร่

ที่มาของการปรับเปลี่ยน

เมื่อปี พ.ศ. 2545 อาจารย์วีระพันธ์ วงษ์นาป่า อาจารย์ กศน. ได้แนะนำให้คุณสกันธ์ รัตนเศียร รู้จักอาจารย์พิเชษฐ วงศ์อินทร์ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนจังหวัดสระแก้ว จากการได้พูดคุยในเรื่องการทำนาแบบอินทรีย์ ทำให้เกิดแนวคิดที่จะปรับเปลี่ยนการผลิตจากที่เคยใช้ปุ๋ยเคมีมาเป็นการผลิตตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ โดยได้แบ่งพื้นที่นาประมาณ 3 ไร่ที่มีปัญหาเรื่องดินไม่อุ้มน้ำมาทดลองทำ โดยการใส่ปุ๋ยร่วมกับปลูกโสนแอฟริกันแล้วไถกลบเป็นปุ๋ยพืชสด พบว่าในช่วง 2 ปีแรกหลังจากที่มีการใช้ปุ๋ยและโสนแอฟริกัน พบว่าสามารถแก้ไขปัญหาดินไม่อุ้มน้ำได้ในระดับหนึ่ง แต่ในปีที่ 3 พบว่าเกิดปัญหาดินไม่อุ้มน้ำขึ้นอีก จึงมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตโดยทำการใส่ปุ๋ยและปลูกโสนแอฟริกันเพื่อปรับปรุงบำรุงดินในทุก 2 ปี ร่วมกับการใช้ปุ๋ยชีวภาพที่สกัดเม็ดรวมด้วย จนถึงปัจจุบันยังไม่พบปัญหาดังกล่าวอีก

ขั้นตอนการผลิตข้าวอินทรีย์

การผลิตข้าวอินทรีย์ของคุณสกันธ์ รัตนเศียร สามารถจำแนกเป็นขั้นตอนได้ 7 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การเตรียมน้ำหมักชีวภาพ ซึ่งน้ำหมักชีวภาพที่ใช้มีส่วนประกอบดังนี้

พลาสติก	จำนวน	30	กิโลกรัม
กากน้ำตาล	จำนวน	15	กิโลกรัม
น้ำ	จำนวน	10	ลิตร
พด.2	จำนวน	1	ห่อ

หมักพลาสติกลงในถัง 200 ลิตร ปิดปากถังด้วยถุงพลาสติกมัทปากให้สนิทหลังจากหมักทิ้งไว้ 1 เดือน ใส่สับปะรด 5 กิโลกรัม หมักต่ออีก 15 – 30 วันก็สามารถนำไปใช้ได้

- เคล็ดลับ :
1. การใส่กากน้ำตาลเพื่อเป็นอาหารของเชื้อจุลินทรีย์ การใส่ในปริมาณที่สูงจะช่วยลดปัญหาเรื่องกลิ่นจากการหมัก
  2. การใส่สับปะรดลงไปหมักด้วยเพื่อให้กลิ่นจากการหมักปลาลดลง

ขั้นที่ 2 การเตรียมเมล็ดพันธุ์

- เมล็ดพันธุ์ที่ใช้ เกษตรกรจะใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ที่เก็บพันธุ์ไว้ใช้เอง แต่จะมีการเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์ทุก 3 ปี เพื่อป้องกันการการกลายพันธุ์ และเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ใช้เปลี่ยนจะใช้จากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวจังหวัดชลบุรี

- เมล็ดพันธุ์ที่หว่านจะเป็นแบบหว่านข้าวออก คือต้องมีการเพาะเมล็ดข้าวให้งอกก่อน จึงจะนำไปหว่าน ซึ่งมีวิธีการในการเตรียมเมล็ดพันธุ์ดังนี้

1. นำเมล็ดพันธุ์ข้าวลงถังแช่ โดยคัดข้าวที่ลอยน้ำทิ้ง ซึ่งจะต้องแช่น้ำ นานประมาณ 24 ชั่วโมง

2. นำมาใส่กระสอบที่สามารถระบายน้ำได้ดีต่อประมาณ 2 คืบ ข้าวจะมีรากขนาดเล็กงอกออกมา สามารถนำไปหว่านได้

ขั้นที่ 3 การเตรียมพื้นที่

- เกษตรกรมีการเตรียมพื้นที่โดยการไถเพื่อกลบหญ้าจำนวน 2 ครั้งแล้วทิ้งไว้ครึ่งเดือนเพื่อให้หญ้าเน่าเปื่อย จากนั้นจะทำการไถแปร และตีคราด
- ในระหว่างการตีคราดจะทำการลาดน้ำหมักลงแปลงนาด้วย โดยใช้ในอัตราส่วนน้ำหมัก 1 ลิตร ต่อน้ำเปล่า 20 ลิตร ซึ่งจะใช้น้ำหมักที่เจือจางด้วยน้ำเปล่าแล้ว 5-10 ลิตร ต่อไร่
- จะทำการลาดน้ำหมักในช่วงเช้าและจะทำการหว่านข้าวในช่วงบ่าย

ขั้นที่ 4 การหว่านเมล็ดพันธุ์

- ใช้เมล็ดพันธุ์ที่เพาะแล้วอัตราส่วน 1 ถังต่อไร่ ในการหว่าน
- หลังหว่านแล้ว 15 วัน จะหว่านปุ๋ยซีคังควาอัดเม็ดในอัตรา 30 กิโลกรัม/ไร่ ซึ่งจะมีต้นทุนประมาณ 270 บาทต่อไร่ (กระสอบ 50 กิโลกรัม ราคากระสอบละ 460)

ขั้นที่ 5 การดูแลรักษา

- หมั่นตรวจดูน้ำและรักษาระดับน้ำในนาไม่ให้มากเกินไป
- หลังหว่านเดือนครึ่ง ใช้น้ำหมักอัตราส่วน 10 ลิตร ต่อน้ำ 200 ลิตร โดยปล่อยจากถังลงนา โดยจะปล่อยเป็นจุดๆและให้น้ำหมักกระจายไปเอง
- หากข้าวในนาไปยังไม่เขียว จะใส่น้ำหมักเพิ่มเติม
- 2 เดือนหลังหว่าน ให้ปุ๋ยซีคังควาอัดเม็ดในอัตรา 30 กิโลกรัม/ไร่
- 3 เดือนใช้น้ำหมักอัตราส่วน 10 ลิตร ต่อน้ำ 200 ลิตร โดยการปล่อยลงนาเป็นจุดๆ

ขั้นที่ 6 การตัดข้าวปนและหญ้าวัชพืช

- ในช่วง 3 เดือน มักจะสังเกตเห็นข้าวปนได้อย่างชัดเจน ส่วนใหญ่หญ้าดอกขาว และข้าวต่างสายพันธุ์ จะทำการตัดต้นข้าวหรือหญ้าเหล่านี้ออก
- เคล็ดลับ : ข้าวปนมักจะมีลำต้นที่สูงกว่า และจะออกดอกเร็วกว่าข้าวที่ปลูก

ขั้นที่ 7 การเก็บเกี่ยว

- จะใช้วิธีการสังเกตลักษณะของรวงข้าวเพื่อกำหนดวันเก็บเกี่ยว
- วิธีการเก็บเกี่ยวจะใช้รถเกี่ยวนา

จุดเน้น / จุดสำคัญ

1. เน้นการปรับปรุงบำรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์
2. ข้าวต้องมีความปลอดภัยเนื่องจากส่วนหนึ่งเก็บไว้เพื่อบริโภคในครัวเรือน เหลือจึงขาย

ข้อดี

1. ลดต้นทุนการผลิตโดยเฉพาะค่าปุ๋ยเคมี
2. ช่วยให้สุขภาพดีขึ้น
3. ผลผลิตไม่ต่างจากการใช้ปุ๋ยเคมีปกติ

ปัญหาอุปสรรค

1. ใช้แรงงานมาก จึงเหมาะสำหรับการผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือนมากกว่าเพื่อการจำหน่าย